

't Duumpje

Vertrapt, maar niet vergeten

Haalt de es de volgende eeuw?

Een monster uit de hel

Vlinders determineren bij het Zwin

Verslag activiteiten De Visdiefjes

Kerncentrales

Markante meldingen: de slangenarend

**Korte berichten: Dossiers planologie
werkgroep**

mariannes coaching Bel me: +31 (0)6 229 063 13
www.mariannescosting.net

Regulier- en Steineronderwijs | BSM de Jong | Osteopathie-embryonaal
Kinder- Jongeren- en volwassenencoach | NOBCO gecertificeerd.

"DE KRACHT VAN HET AMBACHT"

KOM EENS LANGS IN SCHOONDIJKE
VOLG ONS OP FACEBOOK OF INSTAGRAM

Zuidzandsestraat 27
4501 AL Oostburg
0117 - 452815
www.verweijooostburg.nl
info@verweijooostburg.nl

 nieuwbouw
 verbouw
 onderhoud

BIOSFEERGROEDE

NIEUW: Biosfeer productie- en ontwikkelcentrum voor kruidenproducten.

Via een POP3 Leadersubsidie hebben we nu de mogelijkheid om voor Zeeuwse ondernemers biologische producten te ontwikkelen op plantbasis:

- Dranken
- Voedingssupplementen
- Cosmetica
- Veevoeder additieven
- Smaakstoffen

"Europees landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland"

Scherpbierseweg 1, 4503 GR Groede
T: 0117 376 337 M: 06 4475 8401
www.biosfeergroede.com
Email: info@biosfeer-groede.nl

- Tapijt
- Vinyl
- PVC-laminaat
- Gordijnen - vitrage
- Vouwgordijnen
- Huishoudelijke artikelen
- Tuinmeubelen
- Binnen zonwering

Mercuriusstraat 33-35 Breskens Tel.: 0117-381605
www.bonnewelhuishoud-wonen.nl

Landgoed in de Morelleput

Wat is er te doen?
Theetuin
Koffie, thee & taart
Soep & lunch
Ontbijt & High Tea
Bed & Breakfast
Spelletjesschuur (verhuur)
- voor huiselijk familiefeest
- bijeenkomst
- Bbq - feest met gebruik van tuin

Sint Bavodijk 56a, 4504 AB Nieuwvliet
Tel. 06-18740588
info@indemorelleput.nl
www.indemorelleput.nl

Inhoud

Redactioneel
Jo Timmers

Vertrapt, maar niet vergeten
Els Moerland

Haalt de es de volgende eeuw?
Awie de Zwart

Een monster uit de hel
Arco Willeboordse

Vlinders determineren bij het Zwin
Paul Puister

Verlag activiteiten De Visdiefjes
Marielle van Langevelde en Jolien Uitenwilgen

Kerncentrales
Eric van Waas

Markante meldingen: de slangenarend
Eric Martejijn

Korte berichten : Dossiers Planologie werkgroep
Jos Timmers

Adressen

Rectificatie Duumpje 51/2, zomer 2025:

In het artikel van Rick Dubbeldam over de Schelpenteldag zijn de foto's genomen door B. van Zelst en R. van Halsema

Foto voorpagina: Pieter Simpelaar bestudeert aandachtig een nachtvlinder
(Foto: Paul Puister)

Redactioneel

www.duumpje.nl

3 Hebt u al naar onze nieuwe website gekeken? Zo niet, dan nodig ik u van harte uit om dat alsnog te doen. Ja, misschien komt u nog een kleine imperfectie tegen, maar hopelijk wordt u er net zo enthousiast over als ik. U kunt nu ook gelijk burens, vrienden of kennissen er op wijzen hoe gemakkelijk het is om lid te worden. Er zijn al veel vrijwilligersuren besteed aan deze nieuwe website; daar moet wel bij vermeld worden dat het professionele raamwerk en de functionaliteit werden aangekocht. Dat kon gelukkig op een verantwoorde manier onder andere dankzij de RABO-Club-Support campagne 2024. Voor het eerst deden we daar aan mee en de opbrengst was buiten verwachting: ruim € 950.

8 En weet u wat het mooie is? Ook dit jaar is er weer een RABO-Club-Support campagne en 't Duumpje neemt opnieuw deel. Van 1 september tot en met 23 september kunt u een stem uitbrengen op uw favoriete club of vereniging. Wat het oplevert is die kleine moeite om een stem uit te brengen dubbel en dwars waard. Maar u kunt nog meer betekenen door ook in uw omgeving op de RABO-campagne 2025 te wijzen en daarbij op 't Duumpje natuurlijk. Alvast bedankt!

10 In deze nieuwe uitgave van het kwartaalblad, keert de rubriek Korte berichten terug. Daarin informatie over de thema's die in de werkgroep Planologie aan de orde kwamen. Er spelen veel zaken die, op een of andere manier, meer of minder bedreigend zijn voor de kwaliteit van onze natuurlijke leefomgeving in West-Zeeuws Vlaanderen. De onderwerpen variëren binnen een grote bandbreedte: van het ongeoorloofd vellen van monumentale bomen tot de mogelijke vestigingslocatie voor kerncentrales. U leest er verderop meer over. Eén mogelijk verontrustende ontwikkeling kunnen we inmiddels wegstrepen: de eis van onder andere onze werkgroep Planologie om bij de komende vooroverwerkzaamheden in de Westerschelde (twee locaties nabij Breskens) geen staal-slakken toe te passen, werd door Rijkswaterstaat onvoorwaardelijk gehonoreerd.

13 Veel leesplezier en vergeet vooral niet te stemmen in de RABO-Club-support campagne!

14 Jo Timmers

Vertrapt, maar niet vergeten

Els Moerland

En jij, wegbrade (weegbree), moeder van kruiden,
open naar het oosten, van binnen machtig;
over jou reden karren, over jou reden vrouwen,
over jou brulden bruiden, over jou brieden paarden
Jij weerstond ze toen allemaal en weerstaat ze nog,
zoals je weerstaat gif en infectie
en het hatelijke dat door het land trekt
Allen weersta je en weerstond je
zo weersta je ook gif en ontsteking
en de gehate die over het land rijdt.

Dit is een fragment uit 'De Negenkruidenspreuk' (Engels: *Nine Herbs Charm* of *Nine Worts Galdor*). Het is een Oudengelse magische spreuk die in een manuscript staat, aan het begin van de elfde eeuw geschreven door een monnik, als onderdeel van een verzameling korte medische teksten. Het Lacnunga-manuscript ('Recepten') wordt bewaard in de British Library in Londen. Het is een mix van medische recepten en magische spreuken.

De spreuk is bedoeld voor de behandeling van vergiftiging en infecties door de bereiding van negen kruiden tot een zalf. De spreuk moet daarbij zowel tijdens de bereiding van de zalf als voor het aanbrengen ervan geciteerd worden. De tekst bestaat uit verschillende delen: het begint met een kruidenbezwering en een opsomming van de ziekten waartegen het middel helpt, dan volgt de eigenlijke spreuk en de tekst eindigt met het recept voor de bereiding van de bijbehorende zalf. Slechts van een deel van de planten is de soortnaam on-

bekend dat smalle weegbree door landbouwactiviteiten sterk toenam in het gebied van het huidige Nederland rond 3000 v. Chr. De Romeinen gebruikten de plant in de tweede eeuw tegen beten en slecht helende wonden. Zowel de oude Grieken als de Romeinen kenden de geneeskraft van weegbree. De zaden van weegbree zijn kleverig en blijven makkelijk aan schoenen en poten kleven. Daardoor verspreidde de plant zich wereldwijd, vooral door menselijke activiteit en landbouw. Ze werd door Indianen 'de voetstap der bleekgezichten' genoemd, want toen Europeanen in Amerika aankwamen, verspreidden ze de weegbree verder.

Soorten

In Nederland en België komen de volgende (onder)soorten voor:

- getande weegbree (*Plantago major*, subsp. *intermedia*)
- grote weegbree (*Plantago major* subsp. *major*)
- hertshoornweegbree (*Plantago coronopus*)
- ruige weegbree (*Plantago media*); deze staat op de rode lijst.
- smalle weegbree (*Plantago lanceolata*)
- zandweegbree (*Plantago arenaria*)
- zeeweegbree (*Plantago maritima*); deze plant is vrij zeldzaam in Nederland en vrijwel beperkt tot het Waddengebied, Zeeland en de Zuid-Hollandse eilanden.

De naam

Het eerste deel van de wetenschappelijke naam is gevormd met de Latijnse woorden *planta* (*pedis*) dat voetzool betekent en *ago* dat ik stuur wil zeggen. Deze naam is geïnspireerd op de grote weegbree waarvan de brede bladeren dicht tegen de grond liggen en doen denken aan een voetzool. *Lanceolata* verwijst naar de smalle lancetvormige bladeren van de smalle weegbree. De Nederlandse naam weegbree verwijst naar het feit dat deze plant veel voorkomt langs wegen (weeg = weg), bree verwijst weer naar het brede blad van de grote weegbree.

Legendes

Een legende vertelt dat lang geleden een meisje op haar geliefde wachtte langs een karrenweg. Jaren verstreken maar hij kwam niet opdagen. Van verdriet veranderde het meisje in een weegbreeplant die nog steeds staat te wachten langs de weg.

Er is ook een Engels verhaal dat vertelt over een soldaat die na de oorlog weer thuis kwam. Zijn vrouw was enorm blij, maar helaas was deze blijdschap van korte duur. De

soldaat was ernstig gewond en zijn wonden wilde maar niet genezen. Op een dag ging de vrouw met een koets naar de stad. Onderweg kwam ze twee slangen tegen, helaas zag ze deze niet en overreed er één. Gelukkig merkte ze dit wel op en de vrouw stopte langs de weg en stapte uit de koets. Ze zag dat de slang die aan de wielen ontsnapt was, een weegbreeblad over de gewonde slang legde, en

Grote weegbree

na een korte tijd kon het gewonde dier zich naar het gras verplaatsen. Ze bedacht dat dit kruid haar man ook zou kunnen helpen, dus plukte ze weegbreebladeren en legde deze op de wonden van haar man. Hij viel in een genezende slaap en toen hij wakker werd vertelde de man zijn droom: 'Een geest van een dokter, die groen was gekleed, had een blad in zijn hand waarmee hij de man bedekt had, daarna was de pijn weg gegaan.' De pijn van de man was na deze droom minder. De vrouw zette haar behandeling door en de man genas helemaal. Beiden beseften dat de genezing altijd voor hun deur had gestaan. Elke dag maakten zij een buiging voor de weegbree...

Natuurwaarde

Voor insecten is het een fantastische

waardplant. De bloemen zijn enigszins geurig en zodoende komen er behoorlijk wat insecten op af. Deze vinden daar overigens alleen stuifmeel; nectar is er niet. Weegbree is essentieel voor dagvlinders als veldparelmoervlinder, bosparelmoervlinder, tweekleurige parelmoervlinder, westelijke parelmoervlinder, weegbreebeer en microvlinders als *Homoeosoma sinuella*, *Celypha striana* en *Cacoecimorpha pronu-*

veevoeder gemengd.

Geneeskraft nu

Ons verdrietige meisje, die haar geliefde opwacht langs de karreweg, staat er nog steeds en ze is overal te vinden: op braakliggende terreinen, langs sloten en soms in niet zorgvuldig onderhouden gazons.

En ook al rijden er meer auto's of fietsen

bana. Ook is weegbree de waardplant van de bruinrode weegbreesnuitkever. Zij legt haar eitjes op de plant waarna de larven afdalen naar de penwortel om later in de grond te verpoppen.

Geneeskraft vroeger

Ver voor onze jaartelling gebruikte men weegbree om insecten-, spinnen- en slangenbeten mee te behandelen, ook om slecht genezende wonden, vermoeide ogen, oorontsteking en luchtwegklachten te behandelen.

Sinti en Roma verkochten weegbreezalf tegen allerlei kwalen en in Noord-Amerika maalden Indianenstammen de zaden tot meel om er Indian wheat van te maken, waarvan ze een soort platte broden bakten. Tijdens oorlogen deed men het weegbreeblad als noodvoedsel tussen salades en dergelijke en vroeger werd het ook met

dan karren en ook al lopen er minder brulende bruiden overheen, toch wordt deze plant nog altijd vertrapt en toch houdt ze stand als een plant met veel geneeskrachtige eigenschappen.

Zoals de soldaat in het tweede verhaal in zijn droom al zag: een geest van een dokter in het groen gekleed.

Mijn kleinkinderen weten het: als je gestoken bent door een wesp of een bij, zoek dan snel een blaadje van de smalle weegbree, kauw er even op, wrijf de massa over de steek en je zult geen pijn hebben.

De belangrijkste inhoudsstoffen van de weegbree zijn looistoffen, slijmstoffen, flavonoïden en kiezelzuren. De verbascoside in de plant werkt als een antidepressivum en de catalpol als een ontstekingsremmers.

Smalle weegbree

De kiezelzuren versterken het bindweefsel in de luchtwegen.

De antibiotische en ontstekingsremmende eigenschappen van de weegbree zijn vooral te danken aan het aucubine. Deze stof gaat echter verloren bij verhitting. Ditzelfde geldt voor de slijmstoffen die in de weegbree aanwezig zijn. Het maken van een thee door het opgieten met heet water is dan ook niet aan te bevelen. Als je de voordelen van deze stoffen wilt benutten kun je de bladeren wel uitpersen of maak er een tinctuur van.

Een andere mogelijkheid om de waardevolle stoffen van de weegbree te conserveren is het maken van een siroop.

Siroop

Gebruik deze siroop bij droge hoesten en ontstoken of geïrriteerde slijmvlies van de mond- en keelholte, maag en darm.

Ingrediënten:

- 100 g fijn gesneden smalle weegbree bladeren

- 200 g bio rietsuiker
- k2 jampotjes van ongeveer 350 ml

Recept:

Was de potjes en alles wat je gebruikt goed met heet water. De schone, liefst ongewassen bladeren worden fijngesneden en afwisselend met een laag suiker in een jam-potje gedaan. Dus een laag weegbree (ongeveer 1 cm), laagje suiker (0,5 cm), laagje weegbree, laagje suiker, etcetera. Tussendoor alles met een lepel goed aandrukken en eindigen met een laag suiker. Ten slotte alles nog eens goed aandrukken, navullen met suiker en de jam-potjes op een donkere, maar niet koude plek voor twee maanden wegzetten. Na twee maanden is de suiker opgelost en kun je de siroop afzeven.

Medicinaal gebruik

Bij verkoudheid: een of meer theelepels per dag innemen. Potje na openen in de koelkast bewaren. In plaats van alleen smalle weegbree kun je ook gelijke delen tijm en jonge dennentoppen toevoegen.

Hetzelfde kun je maken met honing (bio) in plaats van suiker. In plaats van alles met een lepel aan te drukken vul je het glas na

een paar dagen steeds weer aan met weegbree en honing, omdat in de loop van de tijd alles compacter wordt en naar beneden zakt. De honing laat je drie maanden rijpen en kun je daarna zeven (de bladeren goed uitdrukken).

Het verse sap van zowel smalle als grote weegbree wordt gebruikt als wondmiddel en in omslagen en pleisters bij zwellingen. Bij kleine beschadiging van de huid kunnen de bladeren direct op de wond worden gelegd.

Grote weegbree! Goed voor je huid en lijf. Jeuk? Gewoon een blaadje fijnwrijven en voilà.

Om te eten

Wildplukken is tegenwoordig een hype. Op Facebook en Instagram worden dagelijks recepten gedeeld en ook wagen beroemde tv-koks zich eraan in glossy boeken met wildplukrecepten.

De kleine zaadknoppen van de smalle weegbree zijn eetbaar en smaken lichtjes naar champignons. Ook de blaadjes van de weegbree zijn eetbaar en lekker voor in de sla of op een broodje kaas met verse kruiden.

De zaadknoppen van de grote weegbree kun je wokken. Of je wrijft de rijpe zaadjes van de stengel en doet ze door de muesli of door de yoghurt.

Bronnen

Boeken

- L. Thurzova, *Elseviers gids voor geneeskrachtige planten*, Amsterdam, 1982

- M. de Kort, *Het kleine grote handboek natuurkundige zelfzorg*, z.p., 2025

Internet

Wikipedia

Plukgeluk.com

Facebookgroep

Eetbare wilde planten (en paddenstoelen en dieren enzo)

(Foto's: Paul Puister)

Haalt de es de volgende eeuw?

Awie de Zwart

Als kind droomde ik ervan om een klein lapje grond in eigendom te hebben. Dan kon ik daar een klein huisje op te zetten en ondertussen lekker in het groen scharrelen en mijn eigen ding doen. In 2006 doet zich onverwacht deze mogelijkheid voor. Mijn vader zet een punt achter zijn leven als boer en verkoopt een groot deel van de landbouwpercelen. Voor hij ook de laatste vijf ha van de hand doet krijg ik de vraag of ik wellicht interesse heb om dit perceel over te nemen. Na enig aarzelen, de mens heeft het al zo druk, hap ik toe. Plots heb ik mijn droom in handen.

Essenhakhout

Er volgt een periode van brainstormen. Hoe ga ik deze droom invullen? Eén van de dingen die ik al vrij snel wist, was dat ik een essenhakhoutbosje wilde. Knoestig gevormde lage hakhoutstoven die niet alleen waardevol hout opleveren, maar ook een heel eigen bijzonder mossenbiotop vormen. Een jaar later begin ik voorzichtig met de uitvoering van de plannen en plant ongeveer 3000 jonge zaailingen van de onverwoestbare es. Een stoere boom die zich uitstekend thuis voelt op de zware Zeeuwse zeeklei en ongevoelig is voor ziekten. Het hout is sterk maar buigzaam en zeer geschikt als steel voor tal van gereedschappen.

Zorgwekkend artikel

Terwijl ik tevreden ben over de progressie die het essenbosje in een paar jaar heeft geboekt lees ik ergens in het voorjaar van 2011 een verhaal over een schimmelziekte die essen treft. Hoewel op dat moment in

Nederland nog geen meldingen zijn van zieke bomen lijkt dat slechts een kwestie van tijd. Vlak over de grens in Duitsland zijn al de eerste aangetaste bomen gemeld. Niet veel later duikt de ziekte op in Groningse essen en nog datzelfde jaar zie ik in mijn eigen aanplant de eerste verschijnselen van de ziekte in de vorm van plots verwelkende jonge takken. De verspreiding gaat vervolgens razendsnel. Een jaar na de eerste aantastingen schat ik het percentage bomen dat ziek of afgestorven is op ruim 95 procent!

Vals essenvlieskelkje

Inmiddels zijn we ongeveer vijftien jaar verder en weten we iets meer over de boos-

doener; het vals essenvlieskelkje. Deze schimmel lijkt sprekend op het inheemse en onschuldige essenvlieskelkje dat leeft op afgevallen essenblad. Dankzij DNA-onderzoek hebben wetenschappers de dubbelganger kunnen ontmaskeren. Net als bij de iepenziekte veroorzaakt de schimmel verstopping van de houtvaten en verstoort daarmee het watertransport van de wortels naar het blad. Die komen hierdoor droog te staan en verwelken.

Zaad als redding

In mijn eigen essenhakhoutbosje zijn de meeste essen inmiddels wel verdwenen, maar nog altijd staan er een paar bomen die gezond lijken. Het is voor mij een harde ecologische les geweest. Plant geen monocultuur van één soort aan! Daarom heb ik er in de afgelopen jaren diverse andere inheemse soorten tussen geplant om het systeem robuuster te maken. Ondertussen waart de schimmel nog altijd rond. Oudere bomen leken in eerste instantie de dans grotendeels te ontspringen, maar wie zijn ogen goed de kost geeft ziet dat veel volwassen essen er inmiddels ook niet best aan toe zijn. Kronen waar je dwars doorheen kijkt of een meer dan overdadige zaadproductie zijn duidelijke aanwijzingen dat een boom het moeilijk heeft. Maar wellicht zit in het zaad ook een mogelijke oplossing. Zaad levert namelijk individueel unieke nakomelingen op. Geen klonen die identiek zijn aan de ouders, maar exemplaren die op kleine onderdelen afwijken van het origineel. En misschien zit er ooit wel eentje tussen die door de speling der natuur wel bestand is tegen de schimmel. Voor de toekomst van de es is verjonging daarom es-sentieel!

Naschrift: Enkele dagen na het voltooiën van dit artikel lees ik in een klein berichtje dat jonge essen in Britse bossen opvallend snel resistentie ontwikkelen tegen de essentaksterfte. Er is hoop.

(Foto's: Awie de Zwart)

Een monster uit de hel

Stranding van een blauwe vinvis bij Sluis, 1594

Arco Willeboordse

Je hele leven lang oorlog, je moet maar de botte pech hebben dat te overkomen.

Pieter Christiaan Bor was zo iemand. Hij werd geboren in Utrecht, net nadat de Tachtigjarige Oorlog was uitgekomen, in 1568. En hij stierf in Haarlem in 1635, dertien jaar voordat aan de oorlog een einde kwam. Niet dat hij de oorlog ook werkelijk aan den lijve heeft ondervonden. Bijna integendeel, zijn gewest Holland wist – op de eerste decennia na - de oorlog op afstand te houden en uiteindelijk enorm te profiteren van de oorlog. Net als Zeeland. En in wezen ook Bor.

Want Bor was weliswaar notaris van beroep, maar zijn meeste tijd besteedde hij aan het schrijven van de geschiedenis van de oorlog. Hij kreeg voor zijn schrijfwerk zelfs subsidie. Bij zijn dood telde zijn oeuvre liefst 37 delen. En ze werden nog gelezen ook.

Bor in Haarlem citeert Witte in Sluis

In een van de delen vertelt hij een bijzonder verhaal dat hij hoorde van commissaris Joris de Witte uit Sluis. Het verhaal speelt in 1594:

De eerste maart is rechts ten oosten van het Sluise Gat een walvis gestrand met een lengte van ongeveer 80 voet. Het dier legde aan bij Terhofstede. Op 6 maart stond ik boven op het beest om het te meten en het was ongeveer twee spiesen hoog. Hij had naar schatting 200 gitzwarte tanden, een el lang en breed. Zijn muil was zo groot dat er wel een schuit inpaste. Het was 'in de waarheid een Monster der Hellen'.

Om welk dier het gaat is duidelijk. Het beest strandde, dus kwam het uit zee. Het was 80 voet, dat wil zeggen ongeveer 24 meter. Zijn hoogte was twee spiesen oftewel twee pieken/speren van twee meter, ongeveer vier meter. De gitzwarte tanden doen denken aan donkere baleinen.

Vergelijken we deze afmetingen met die van een walvis dan komt vooral één diersoort in aanmerking. Van die soort wordt het volwassen mannetje meestal tussen de 21 en 27 meter. De hoogte van het efen, gestroomlijnde lichaam is in relatie tot de lengte beperkt, vijf-zes meter. Het heeft een enorme bek met zwarte baleinen. Die soort is de blauwe vinvis.

Van klein hoefdier tot enorme walvis

De stranding van een blauwe vinvis bij Sluis is bepaald bijzonder. Dergelijke walvissen komen in onze gebieden namelijk niet of nauwelijks voor.

Walvissen evolueerden vanaf ongeveer 50 miljoen jaar geleden in Zuid-Azië en de Indische Oceaan. Daar ontwikkelden zij zich uit op het land levende, vleesetende hoefdieren ter grootte van een hond via iets grotere krokodilachtige waterdieren tot gestroomlijnde en volledig aan een leven in zee aangepaste grote walvisachtigen (dolfijnen en walvissen). Een deel van de soorten behoort tot de tandwalvissen, een andere deel tot de baard- of baleinsoorten. De eerste zijn jagers, zij voeden zich met vis, inktvissen en kleine zeezoogdieren. De tweede zijn 'verzamelaars' die leven van plankton en kleine oceaandieren. De baarden of baleinen zijn beenplaten die ont-

staan zijn uit tanden en waarmee de walvissen voedsel uit oceaanwater filteren. De grootste balein- of baardwalvis is de *Balaenoptera musculus*, het grootste dier überhaupt dat ooit op deze aarde geleefd heeft (dus niet een van de dino's).

Jacht op walvissen = jacht op rijkdom

Tientallen miljoenen jaren leefden walvissen in alle grote oceanen tot een paar eeuwen geleden een aantal zeevarende naties aan de Noordzee jacht op hen begon te maken. Onder de walvisjagers waren nadrukkelijk ook Friezen, Hollanders en Zeeuwen. Mogelijk gemaakt door technische innovaties (schepen, jachtwapens, verwerkingsmethoden), kapitaal van rijke investeerders en goedkope, vaak buitenlandse arbeiders maakten jaarlijks tientallen schepen jacht op walvissen voor hun vlees, spek, olie, botten en baleinen. Drie gevolgen: 1. werkgelegenheid en een belangrijke economische bedrijfstak, 2. megerijkdom en de bouw van prachtige grachtenhuizen en 3. een steeds snellere afname van de walvispopulatie.

Van een fractie naar bijna geen in 100 jaar

In 1880, toen ook Russische, Amerikaanse en Japanse schepen aan de commerciële jacht waren begonnen mee te doen, schatte men de populatie blauwe vinvissen nog op zo'n 240.000 exemplaren. In 1926 was dat aantal al afgenomen tot rond de 140.000. Desondanks werden in de jaren dertig soms tot wel zo'n 20-30.000 blauwe vinvissen per jaar gedood.

Bevreesd voor uitsterving werd in 1946 daarom het 'Verdrag tot regulering van de walvisvangst' gesloten die overexploitatie diende te beperken. Het verdrag werd vernieuwd in 1956. Nederland, altijd erg gevoelig voor economische belangenlobby's, tekende pas dertig jaar later. En niet om ethische of ecologische redenen, maar omdat de walvisjacht toen niet meer rendabel was. Met zijn beide moderne walvisvaarders *Willem Barends I* en *II* – eigenlijk drijvende verwerkingsfabrieken - heeft Nederland na de oorlog precies 27.714 walvissen gedood en verwerkt.

Hoe succesvol het IWC-verdrag uiteindelijk is of is geweest weten we pas rond het midden van de eeuw. De huidige populatieschattingen van de blauwe vinvis lopen van 10.000 tot 21.000, een fractie van wat het ooit was.

Verkeerde afslag en teken van God

In 1594 konden de blauwe vinvissen nog

ongehinderd en weinig bejaagd door de oceanen trekken. Hoe de vinvis in het Sluise Gat terecht is gekomen weten we niet. Is hij verdwaald geraakt op zijn jaarlijkse tocht van de Noordelijke IJszee naar het zuiden? Vanuit de Noorse Zee in plaats van naar het westen naar het zuiden gezwommen? En uiteindelijk in de trechter van de zuidelijke Noordzee, in het labyrint van zandbanken voor onze kust terechtgekomen? Daar, in dat modderige, lichtglooiende gebied van zandplaten en ondiepten, kon het dier met zijn fijngevoelige sonarsysteem niet verder en zwom hij zich letterlijk dood. Speelde de strenge winter een rol? In de weken voor de stranding op 1 maart was er zeer strenge vorst met, eind februari, wind en sneeuw? Was er daardoor sprake van veranderde zeestromingen? Bij gebrek aan andere bronnen weten we het niet.

Evenmin is bekend wat er verder met de vinvis gebeurde. Gewoonlijk werden van zo'n uitzonderlijk incident afbeeldingen gemaakt. Iets dergelijks gebeurde bijvoorbeeld van de stranding van een griend bij Zandvoort in hetzelfde jaar. Doorgaans werd een dergelijke gebeurtenis genoemd in waarschuwend beschrijvingen en preken. De stranding werd daarin voorgesteld als een teken van God, een voorbode van komende rampen als mensen niet stopten met hun dagelijkse en minder dagelijkse zonden.

Normaliter bleef het beest een tijdje liggen op het strand zodat mensen het konden bekijken. Als de nieuwsgierigheid een beetje wegebde, werd het verkocht en verwerkt. Het vlees werd weggesneden en afgeleverd bij slagers. De botten en baleinen werd afgevoerd en gebruikt in de meubelen kledingindustrie. Het vet raffineerde men tot lampenolie. Over de Sluise of liever Terhofsteese vinvis is dat allemaal niet be-

kend. Eén melding, verder niets meer.

Zeldzame strandingen

Er zijn sindsdien nog slechts vier andere blauwe vinvissen aan de Vlaamse en Nederlandse kusten gestrand. Altijd baarden ze groot opzien.

Een schip dat nota bene *De Dolfijn* heette ontdekte in 1827 het karkas van een reusachtige walvis – het dreef in zee. De benaming van het schip sleepte het gevaarte mee naar Oostende. Daar kwam het op het strand bij Bredene te liggen.

Uiteindelijk werd het verkocht aan de Russische tsaar. Wie vandaag nog naar Rusland durft af te reizen kan het in het museum van het Zoölogisch Instituut in Sint-Petersburg gaan bewonderen (een indrukwekkend museum overigens).

Minder dreigend is een uitstapje naar Londen. In het Natural History Museum aldaar ligt de schedel van een jonge blauwe vinvis, die in 1840 aan de kust strandde. Op welke plek verklapt zijn bijnaam: *The Hook of Holland*.

Minder duidelijkheid bestaat er over de blauwe vinvis die in 1863 in Duinkerke strandde. Hij zou 30 meter lang geweest zijn en in zijn doodstrijd zandwolven over een lengte van 100 meter hebben verplaatst. Grote getallen baren grote twijfels.

Ook in dit geval, want over de Duinkerke 'baleine' is verder nauwelijks iets bekend.

Hetzelfde geldt voor de Duinkerke vis in 1910: 39 meter lang, drie meter hoog, vier meter lange staart, 40 ton. Met andere woorden een blauwe vinvis, een 'rorqual blue'.

Slot

Vijf blauwe vinvissen in 400 jaar maakt van de stranding in 1594 in het Zwin een uitzonderlijke gebeurtenis. Helaas moeten we het doen zonder afbeeldingen of overblijfselen, het enige wat resteert is een korte beschrijving.

De alarmerende bijnaam van het dode dier kon in ieder geval niet onjuister zijn. Volgens biologen hebben blauwe vinvissen een kalm, volgzzaam, nieuwsgierig karakter. Geen monster van de Hel dus, maar een vriendelijke reus. Een reus om extra zuinig op te zijn.

Bronnen

P. De Bats, Walvissen op de Vlaamse kust en in het Scheldebekken, *Biekorf*, 113, 4, 2013K. Camphuysen, G. Peet, *Walvissen en dolfinen in de Noordzee, 's-Gravenland*, Utrecht, 2006 P.C. Mohlhuysen, e.a., *Nieuw Nederland Biografisch Woordenboek*, deel 6, Leiden, 1924, pp. 160-161

<https://hetgroenepodium.nl/walvis-eet-miljoenen-stukjes-plastic-per-dag/>

Bijschriften

Volgens een Amerikaans onderzoek, gepubliceerd in 2024, krijgt een walvis dagelijks 43,5 kg microplastics binnen, een gewicht vergelijkbaar met dat van een kind van 13 jaar.

Het rondreizende kunstwerk Skycraper probeert iedereen bewust te maken van het gevaar van plastic soep. Skycraper werd gemaakt door het New Yorkse architectenbureau StudioKCA, is elf meter hoog en bestaat uit plastic zwerfafval aangespoeld bij Hawaii. www.wikimedia.com

Het skelet van de blauwe vinvis uit Oostende, te zien in het museum van het Zoölogische Instituut van de Russische Academie van Wetenschappen in Sint-Petersburg. www.wikimedia.com

Het onderzeebootachtige silhouet van de blauwe vinvis, www.wikimedia.com (Don Ramey Logan)

Vlinders determineren bij het Zwin

Interview met Pieter Simpelaar en Henk Bonnewel

Paul Puister

Het begon meer dan tien jaar geleden. Tijdens een vergadering van 't Duumpje stelde mijn schoonvader Piet Jansen voor om de vlinderval eens bij zijn huisje in Het Zwin, de Schorreblom, te plaatsen.

Omdat wij (Linda en ik) hier toen ook al vaak kwamen was dit voor ons een onderdeel van de vakantie in de Schorreblom, toen nog het huisje van mijn schoonvader.

En al die tijd komen de heren Pieter Simpelaar en Henk Bonnewel bij ons in de tuin hun nachtvlinderval plaatsen. Dat doen ze vanaf april/mei tot en met september eens in de twee weken. De laatste vijf jaar is ook Frida Pillen erbij.

Pieter en Henk kennen elkaar al ruim 60 jaar. Via hun werk hebben ze elkaar leren kennen. Ze zijn begonnen met vogeltellingen. Dat was al in de jaren tachtig. Pie-

ter weet niet precies meer wanneer hij lid werd van 't Duumpje, maar het was in 1985 of 1986. Henk volgde een paar jaar later nadat hij enthousiast was geworden tijdens een excursie en in 1998 zijn ze begonnen met het vangen en determineren van nachtvlinders.

Er zijn drie types nachtvlinders
nachtvlinders die alleen 's nachts actief zijn, dagactieve nachtvlinders en er zijn soorten zowel in de nacht als overdag actief zijn

Micro's en macro's

De grootte van de vlinder vormt geen kenmerkend onderscheid tussen micro's en macro's. Er komen bijvoorbeeld heel kleine macro's voor, zoals het stro-uiltje en de kleine groenuil, die u gemakkelijk op het verkeerde been kunnen zetten.

Er zijn verschillende microvlinders die zo groot zijn, dat ze vaak verward worden met de macrovlinders. De bonte brandnetelmot en het muntvlindertje bijvoorbeeld, die ondanks hun grootte toch tot de microvlinders behoren.

Er zijn zo'n 800 verschillende macro's en zo'n 1200 micro's.

Pieter vertelt:

Toen we als lid van de Vlinder- en libelwerksgroep Zeeland begonnen met het vangen van nachtvlinders, deden we dat met een laken met een lamp er op. Dat ging wel, maar je moet er de hele tijd bij blijven. Het Zeeuwse Landschap vroeg de werkgroep om verspreid over Zeeland te tellen, determineren en de data te verzamelen en op te slaan. Van Het Zeeuwse

Landschap kregen we toen zo'n kast zoals we nu gebruiken met een lamp er bij. Die mochten we houden. En we hebben er zelf nog een paar gemaakt. Het voordeel van een lichtbak is, dat je die 's avonds kan zetten en de volgende ochtend de vangst kan bekijken. Dat werkt erg goed. En met de lichtbak vangen we ook micro's, dat lukte met het laken niet.

Als de temperatuur rond de 20 graden is in de nacht met een hoge luchtvochtigheid is dat ideaal voor een goede vangst. Als het te koud is, onder de 8 graden 's nachts, dan vang je weinig.

We vangen op meerdere locaties nachtvlinders. Wat we vangen hangt nauw samen met het type begroeiing dat er in de omgeving van de val voorkomt. Specifiek voor dit gebied met duinvegetatie zijn bijvoorbeeld de duinworteluil, de helmgrasuil en de bonteworteluil. Ook bepaalde trekvlinders tref je vooral hier dicht aan de kust aan.

Vroeger determineerden we met determinatiegidsen. Die waren er eerst alleen nog maar in het Engels. Tegenwoordig gebruiken we de *Obsidentify* app, waardoor we de waarnemingen direct kunnen registreren bij waarnemingen.nl. Maar je moet wel blijven opletten, want soms zit die app er helemaal naast. We hebben inmiddels al veel ervaring, dus voor de meeste soorten gebrui-

ken we de app alleen om de waarneming door te geven.

Voor de micro's hebben we de app wel nodig. Daarvan zijn zoveel verschillende soorten.

Eenmaal weer thuis worden de data doorgegeven aan de Vlinderstichting en gedeeld via waarnemingen.nl. De Vlinder-

een geanimeerd gesprek

stichting beoordeelt de gegevens op juistheid en stuurt ze vervolgens door aan de landelijke *Noctua*-database die gezamenlijk bezit is van de Werkgroep Vlinderfaunastiek en de Vlinderstichting.

helmgrasuil

Pieter en Henk zijn het eens over de ontwikkelingen door de jaren heen. Vroeger vingen we meer exemplaren van dezelfde soort. Tegenwoordig vangen we minder exemplaren van meer verschillende soorten. Waarschijnlijk heeft dit ook met de klimaatverandering te maken. Ook valt het op dat er meer zuidelijke soorten worden gevangen.

Voorbeelden van vlinders die nu niet veel meer worden gevangen zijn de grote avondrood en nachtpauwen, daarentegen wordt nu klein avondrood gevangen en die ving je vroeger niet.

De heren worden enthousiast als er zeldzame soorten worden gevangen. Voorbeelden van zeldzame soorten die op deze locatie worden gevangen zijn de slanke groenuil (*Actebia praecox*), de spaanse vlag (*Euplagia quadripunctaria*) en de vlekdaguil (*Heliothis peltigera*).

De hoogtepunten van vandaag 14 augustus 2025 zijn:

- vuurmot (*Carcina quercana*), voor het eerst dit jaar
- elfenbankjesmot (*Morophaga choragella*), nog niet eerder gevangen
- veelkleurige lichtmot (*Rhodophaea formosa*), voor het eerst hier
- guldenroededwergspanner (*Eupithecia virgaureata*)
- oranjevlekbruintje (*Hemerobius stigma*)
- florida-uil (*Spodoptera exigua*), voor het eerst dit jaar
- prachtmot (*Oncocera semirubella*), zeldzaam en voor het eerst dit jaar
- juliikever (*Polyphylla fullo*)

prachtmot

Bovenstaande gaat over Pieter en Henk die nachtvlinders op naam zetten, maar er gebeurt veel meer tijdens die ochtenden. De interactie tussen die twee is meer dan vermakelijk. Wij hebben hier al vaker van mee mogen genieten.

Woensdagavond komen ze samen op de fiets naar de duinweg om de val te zetten. Samen tillen ze de kist uit ons huisje. Pieter balanceert met zijn 88 jaar op een paal van de beschoeiing, zich met een hand vasthoudend aan het dak om de transformator van de lamp droog te plaatsen voor de nacht. Er worden eierdoosjes in de val geplaatst (daar verstopten de vlinders zich in) en de lamp wordt aangezet. Dat is het voor de woensdagavond. Als Linda en ik in het donker naar de val kijken, zien we de een na de andere vlinder er in vliegen. Ook komen er meerdere vleermuizen op de val af, de lamp zorgt voor een groot voedselaanbod.

Donderdagmorgen om 8 uur vertrekken ze op de fiets vanuit Oostburg. Eenmaal aangekomen wordt een doorzichtige

het prepareren van de val

plaat op de kist gelegd, de lamp uit gedaan en kan eierdoosje voor eierdoosje de determinatie beginnen. Er is nauwelijks tijd voor koffie. En dan is het leuk om goed te luisteren wat er allemaal wordt gezegd. Die twee mannen zitten elkaar continu gemoedelijk te plagen, natuurlijk in het dialect.

Zo grapte Henk bij de bruinmarmelbladroller: 'Dat is wel vee schrijven 'ôôr, ogenblikje...'

Toen de geaderde grasmot door Pieter werd gespot zei Henk: 'Ik gaon ne kêê komm'n kiek'n,' waarop Pieter droog reageerde: 'Dat moe je mao zelf wet'n.'

En terwijl Henk bij een oranjevlekbruinj-tje vroeg – 'Mag ik 'em 's zien?' – kon Pieter het niet laten te plagen: 'Â-je 't maor optiet opshrieft!'

De plagerijtjes gaan net zo lang door als het determineren zelf: 'Ie bluoft ma pratr,' klaagt Henk, 'he Pieter doene keer een beetje deu!' En als Pieter verzucht dat het wel een beetje lange duurt antwoordt Henk glimlachend: 'Eigen schuld, want je bluoft maor in die kiste kiek'n.'

Als Henk niet snel genoeg een zoveelste vlindernaam op zijn lijstje terugvindt en verzucht: 'Wao sta-tie noe?' zegt Pieter: 'Ah, 'iere vaneigen!'

Nadat ruim twee uur later alle soorten zijn geteld, is er tijd voor nog een bak koffie voordat ze weer terugfietsen naar Oostburg.

Bronnen
www.vlinderstichting.nl

Dank aan Rinus Willemsen uit Biervliet voor de juiste dialectschrijfwijze.

(Foto's: Paul Puister)

julikever

Nachtvlinders			
Foto	Aantal	Latijnse naam	Nederlandse naam
1		Stippelmot	spee
2		Saagvlinder	
3		Kleine zwartwinger	
4		Grote grasmot	
5		Purpermot	
6		Levervlek	
7		Gewone spiegeln	
8		Luipaardvlinder	
9		Oranje kruisvlinder	
10		Kraaienvlinder	
11		Muntvlinder	
12		Leverkl. bladl.	
13		Strycobsbladl.	
14		Essenmot	
15		Pinguin	
16		Brandvlinder	
17		Gesple. luttelmot	
18		Rode bladknoproller	
19			
20			
21			

Met stip op 1

Verslag activiteiten De Visdiefjes

Marielle van Langevelde en Jolien Uitenwilgen

Sinds begin dit jaar hebben wij het stokje overgenomen van een trouwe groep begeleiders van De Visdiefjes. Dank jullie wel, Irene, Sabine, Reggy en Dilia voor jullie jarenlange inzet en enthousiasme. Nu is het aan ons en we hebben er zin in!

In totaal willen wij graag vier activiteiten per jaar gaan organiseren, waarvan er nu twee geweest zijn. De eerste activiteit stond in maart gepland, waarbij wij een bezoek hebben gebracht aan natuurgebied Waterdunen. We waren in gezelschap van natuurwerkgroep De Stekkertjes en hun begeleiders waardoor we met een grote groep waren.

Het bezoek werd begeleid door onze gids Dilia Timmers. Zij kon ons van alles vertellen over wat er in en boven het water leeft. We hebben met zijn allen natuurbingo gedaan, waarbij sommige kinderen hun kaart snel vol hadden. Het was een leerzame, plezierige ochtend.

De tweede activiteit stond aan het eind van het schooljaar gepland, namelijk op zaterdagmiddag 5 juli met het thema 'Wat leeft er in de zee?' We waren in totaal met zes kinderen en drie begeleiders, een klein groepje, maar het was zo gezellig.

Wat gingen we doen op het strand? Het doel was op zoek te gaan naar verschillende schelpen, kijken wat er op het strand en in de zee leeft en natuurlijk ontdekken

hoe we het strand schoon kunnen houden. Ter voorbereiding van deze middag zijn we naar natuurpunt Natuur&Zo geweest in Terneuzen. Het bezorgde ons daar een volle tas met allerlei educatieve materialen. Aan de hand van dit materiaal konden we de kinderen een leerzame uitleg geven.

Zo hadden we ook grijpers en afvallemmers te leen om het strand een stukje schoner te maken. Enkel waaide het die middag hard aan het strand, waardoor er weinig afval te vinden was, maar dit kan natuurlijk ook een goed teken zijn.

Daarna zijn we op zoek gegaan naar wat er leeft op het strand en in de zee. We hadden schepnetjes, grote visnetten en het sleepnet bij ons. Dit was een groot succes. De kinderen hadden er enorm veel plezier in om van alles te vangen en te bekijken. Van grijze garnalen tot ontzettend veel krabben en verschillende soorten kwallen, zoals bijvoorbeeld de kompaskwal.

Na de vangst werden de dieren natuurlijk weer losgelaten in de zee. De animo om veel schelpen te zoeken ontbrak. Het sleepnet en de visnetten waren zo'n groot succes.

Een aantal kinderen vond het ook erg leuk om nog even van het zand een dam te maken. Lekker met de handen in het zand, zalig!

Ondanks dat het een winderige middag was hebben we genoten met elkaar.

De volgende gezamenlijke activiteit met De Stekkertjes staat gepland staat op 13 september. Dan gaan we op nachtdierenkamp. Wij hebben er al zin in!

Met sleepnet gevangen kompaskwal

Gevonden zwerfafval

(Foto's: Marielle van Langevelde)

Kerncentrales

Eric Waals

Vanmorgen 26 augustus 2025 heb ik zojuist een radio interview gegeven bij Omroep ZVL namens de werkgroep Energie van de dorpsraad Biervliet, samen met de voorzitter in verband met alle stormachtige ontwikkelingen op het gebied van de energietransitie en de bouw van twee kerncentrales in de Paulinapolder/Mosselbanken nabij Biervliet.

Na enkele algemene bijeenkomsten van overheidsvertegenwoordigers te hebben bijgewoond in 2024 met betrekking tot de wilde plannen van de overheid voor de bouw van een groot 380 kV-hoogspanningsstation en de bouw van twee kerncentrales met zicht op verschillende locaties in Zeeland, wordt het pas echt serieus op 16 september 2024. Op die dag komen overheidsvertegenwoordigers naar de brede school in Biervliet om er in meerdere sessies hun plannen voor de bouw van kerncentrales in de Paulinapolder toe te lichten. De zaal zat twee keer bomvol en sommige mensen waren erg emotioneel of boos dat zoiets groots op ons vredige West-Zeeuws-Vlaamse dorpje afkomt, verstopt achter de Braakmanbossen die momenteel als natuurlijke buffer voor de bestaande industrie dienen.

Er volgde ook nog een thema-avond op 20 januari 2025, georganiseerd door de partijen NSC en 50+ in het dorpshuis. Wat mij vooral is bijgebleven is de visualisatie van twee immens grote koeltorens van plusminus 180 meter hoog. Om even vooruit te lopen op het verhaal, de realisatie van de koeltorens wordt alsnog waarschijnlijker omdat directe koeling op de Westerschelde stuit op beleid inzake het *Natura 2000*-gebied Westerschelde & Saefthinge.

De noodzaak van de oprichting van een werkgroep Energie, waar in 2024 met de dorpsraad over is gesproken, kwam niet van de grond totdat alle overheidsplannen in een stroomversnelling kwamen. Eind januari 2025 ziet de werkgroep Energie dan eindelijk het levenslicht en we starten met drie bevlogen mensen met grondige kennis van de energiematerie uit de chemische industrie en elektriciteitscentrale branche, van besturen en veiligheid, van milieu, wet- en regelgeving en van milieukunde.

Ons eerste wapenfeit was in maart het bestuderen van en het reageren met een zienswijze op de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau/plan-MER-locatiekeuze (verder afgekort als: cNRD) en 380 kV-hoogspanningsschakelstation (verder afgekort als: 380 kV-HS-station) in de Paulinapolder/Mosselbanken. Het betreft hier een uitgebreid en emotioneel beladen zienswijze op de komst van een 20 hectare groot 380 kV-HS-station. Ook heb ik met Jo Timmers mondeling overlegd en tot groot genoegen gaf hij aan dat ook 't Duumpje een zienswijze heeft ingediend, net als zusterorganisatie ZMF. Biervliet en de Paulinapolder zijn weliswaar in de gemeente Terneuzen gelegen en een klein deel van Biervliet in de gemeente Sluis, maar beide zijn toch echt gelegen in West-Zeeuws-Vlaanderen. 't Duumpje komt naast de bescherming van flora en fauna ook op voor het beschermen van het West-Zeeuws-Vlaamse (cultuur)landschap. Als eersten hebben de betreffende agrariërs in de Paulinapolder zich georganiseerd en trekken flink aan de bel.

We wisten dat de bouw van een 380 kV-HS-station een opmaat zou zijn naar de bouw van twee kerncentrales. Immers, bij het op-

wekken en distribueren van zoveel vermogen is een groot HS-schakelstation noodzakelijk. De overheid rept hier echter met geen woord over. Tot onze verbazing staan de verschillende grote energieprojecten los van elkaar. Maar daar is nu wel verandering in gekomen. In het cNRD nieuwbouw kerncentrales van de overheid valt nu te lezen dat een 380 kV-HS-station al beschikbaar is in de Paulinapolder/Mosselbanken en dat terwijl de locatiekeuze voor een 380 kV-HS-station nog lang geen gelopen race is.

Voor ons is het tegengaan van de bouw van een 380 kV-HS-station op deze agrarische locatie topprioriteit. Dat wil niet zeggen dat we stil staan. Onze werkgroep is ondertussen gegroeid naar vijf zeer betrokken en kundige mensen. De zienswijze op het cNRD plan-MER-locatiekeuze nieuwbouw kerncentrales hebben wij daarom ook tijdig in juni ingediend, net als 't Duumpje, ZMF en Het Zeeuwse landschap. Als Energiewerkgroepvrijwilligers hebben we grote moeite met de strakke termijnen die de overheid stelt om zienswijzen in te dienen. Vele uren en lange dagen van soms wel elf uur aan een stuk hebben we gestoken in het opstellen van de zienswijzen. Maar alles mag wijken om te voorkomen dat dit industriële monster op ons dorp en mooie landschap afkomt.

Er is recentelijk een adviesgroep opgericht van 45 mensen door de Zeeuws-Vlaamse gemeenten Terneuzen en Sluis voor het opstellen van vestigingsvoorwaarden. Twee leden van onze Energiewerkgroep nemen hieraan deel. De voorwaarden zullen na goedkeuring van de gemeenten Terneuzen en Sluis worden gepresenteerd aan de minister. Omdat deze adviesgroep en de samenstelling hiervan veel vraagtekens oproept is er een burgerinitiatief opgericht met de naam *Terneuzen tot de Kern*. Deze groep is zeer actief op Facebook, laat zich overal zien bij gemeente en provincie, in-

formeert het publiek op straat en in het dorpshuis, protesteert, verspreidt posters en heeft een online petitie gestart tegen de bouw van de kerncentrales, 380 kV-HS-station, hoogspanningsinfrastructuur voor de aanlanding van windstroom, gelijkrichterstations, twee grote koeltorens en plannen voor de bouw van een grote batterijopslag en waterstoffabriek in de Paulinapolder. Met andere woorden een nieuw groot industrieterrein van plusminus 200 hectare in de bouwfase met alle bijbehorende (milieu) problematiek. Er zijn plannen om een stichting op te richten.

U begrijpt dat de emoties in Biervliet en omliggende polders en ondertussen ook in andere dorpen soms hoog oplopen. Voor degenen die hier nog geen duidelijk beeld van hebben, het gaat om een bouwproject van vijftien-twintig jaar waarbij eerst het bouwterrein tien meter moet worden opgehoogd en ook de zeedijk ter plaatse van de Paulinaschorren moet worden opgehoogd.

De werkzaamheden worden dag en nacht uitgevoerd met op de top tien-vijftienduizend werknemers. Denk aan continu lawaai, lichtvervuiling, fijnstof-, stikstof- en CO₂-emissies, verkeersoverlast, horizonvervuiling, zorgen over (kern)veiligheid, gezondheidszorg, huisvesting, onteige-

ning boerderijen en bedrijven, geen toegang meer voor de bewoners en recreanten tot de Paulinapolder met onder andere het landingsmonument Canadezen. Maar natuurlijk ook jarenlange, wellicht permanente versterking van natuurgebieden zoals de Paulinaschorren, de Braakmanbossen, kleinere natuurparels, het verlies van agrarisch gebied en wellicht grondwaterversterking met alle gevolgen van dien.

Wilt u de zienswijzen nalezen en andere relevante links en informatie lezen over de rijks-energieprojecten, ga dan naar de website van de dorpsraad Biervliet www.biervliet.nl en <https://www.biervliet.nl/stad-in-t-nieuws/rijksenergieproject-gemterneuzen>.

Mijn oproep aan u: laat u horen waar het kan middels zienswijzen, petitie, consultaties, bijeenkomsten over kernenergie, politieke stemkeuze, enz. Eind 2026 wordt de locatiekeuze bekend gemaakt met betrekking tot het 380 kV-HS-station en de te bouwen kerncentrales. Daarna is onze werkgroep weer aan zet met nieuwe zienswijzen. Wordt vervolgd.....

Afkortingen

cNRD: Notitie Reikwijdte en Detailniveau/plan-MER-locatiekeuze

380 kV-HS-station: 380 kV-hoogspannings-schakelstation

Noten

- <https://www.omroepzvl.nl/uitzending-gemist-FF-wat-anders-Franklin-Fremouw-dinsdag-26-augustus-25-09:00-uur-en-luister-tussen-minuut-37-en-47>
- <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/16836170/grote-opkomst-bij-bijeenkomst-over-mogelijke-nieuwe-kern->

centrales-je-voelt-op-je-klompen-aan-dat-het-doorgedramd-wordt.

- <https://www.omroepzvl.nl/bijeenkomst-kerncentrales-biervliet>
- link zienswijzen dorpsraad Biervliet verderop in deze bijdrage.
- Facebook; Terneuzen tot de kern. Aanmelden verplicht.
- <https://www.zeeland.nl/energie-en-klimaat/kernenergie/consultatie-kernenergie>,

Bijschriften

Impressie van de toekomst door burgerinitiatief Terneuzen tot de kern. Het bouwterrein, omvang 60 hectare, en de wegen ontbreken nog.

Geplande locatie van het 380 kV-HS-station in de Paulinapolder.

'Red de Paulinapolder!' Protest tegen de voorgenomen plaatsing van twee kerncentrales bij Biervliet.

www.pzc.nl

Markante meldingen: de slangenarend

Eric Martejn

slangenarend

In het weekend van 19/20 juli voerde de Vogelwerkgroep van het Duumpje de jaarlijkse zomertelling van de ganzen uit.

Deze telling gaat uit van de Provincie Zeeland en wordt gedaan onder auspiciën van Faunabeheer Eenheid Zeeland. Ook alle terreinbeherende instanties verlenen hun medewerking aan deze telling.

Om geen discussie over de aantallen te krijgen met elkaar, voeren de vaste ganzen-tellers (die normaal maandelijks tellen van september tot en met april onder coördinatie van SOVON (Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland) deze tellingen uit. Waar mogelijk doen sommigen van onze vaste ganzen-tellers dit samen met jagers.

Ik vervang voor deze telling meestal Gerard en Rosita van Daele. Zij hebben een groot telgebied dat zich uitstrekt van Turkije ten zuiden van de N61 tot de Braakman Zuid. Het is er zelden leuk voor ganzen, dus ik had me dan ook voorgenomen ook alle roofvogels te tellen.

Door de vroege oogst van de granen dit jaar hoopte ik op veel torenvalken en ook jonge uitgevlogen bruine kiekendieven op de graanstopfels.

Ik was rond 9 uur al een behoorlijk eind op pad op zondagmorgen 20 juli. En inderdaad al circa vijftien torenvalken, enkele bruine kiekendieven en buizerds en verras-

send ook twee volwassen slechtvalken en een jong exemplaar. Deze valken zaten in de verschillende hoogspanningsmasten in de Clarapolder. Vaak erg hoog. Ik zoek de masten altijd af en vaak met resultaat op deze plek.

Op de Smokkelweg (met die geweldige kasseien) vloog op enige afstand een grote roofvogel op. Ik zag vooral veel wit, grote vleugels, rommelige vleugelpennen en mijn 'jizz' was meteen: 'Dit is een arend en ik denk een Slangenarend'. (Jizz is vogelargon voor je eerste indruk en komt van 'General Impression of Size and Structure'.)

Ik had de vogel maar een paar seconden in beeld en hij verdween achter het holle, bolle weiland uit zicht. Ik twijfelde om te gaan zoeken, maar besloot toch eerst mijn telling af te maken. Ik durfde hem nog niet te melden omdat ik de vogel maar kort gezien had en niet half Zeeland voor een mogelijke 'rare buizerd' op zondagmorgen naar de Clarapolder wou laten komen.

Ruim een uur later bij het invoeren van een aantal torenvalken bij de Nolle zag ik vanuit het westen opnieuw die grote witte vogel komen. Soms biddend, waarbij de lange poten languit onder de vogel hingen. Dit was echt geen biddende buizerd. De vogel kwam steeds dichterbij en gleed op 30-40 meter hoogte over me heen. De afscheiding van de keel met de witte buik was helder, ook de staartbandering en de weinig gestreepte ondervleugels.

Nu wel meteen op *Birding Zeeuws-Vlaanderen* gemeld en binnen enkele minuten al Jaap Kolijn aan de lijn die op pad was. Jaap vond de vogel snel en maakte de eerste foto's. Wat een opluchting dat mijn waarneming werd bevestigd én gefotografeerd.

In de loop van de ochtend en ook de verdere middag kwam een tiental Zeeuwse en Vlaamse vogelaars naar de slangenarend kijken. In de loop van de tijd bleek de vogel in een gebied van circa twee bij twee kilometer te jagen, steeds tegen de wind in en af en toe afglijdend om opnieuw te beginnen.

Voor velen hun eerste slangenarend in Zeeland. Jaap Kolijn scoorde overigens zijn derde slangenarend in Zeeland.

Ook even onze voorzitter gebeld, zodat hij een mooie tuinsoort voor de Pyramide op zijn lijst kon aanvinken, maar vooral om te genieten van deze magnifieke vogel.

In de daaropvolgende weken werd de vogel met regelmaat door vogelaars in hetzelfde gebied gezien. Soms ook zittend in de bomen bij de Clarapolderkreek als mogelijke slaapplek.

Het was een onvolwassen, tweedejaars vogel met actieve slagpenrui. Hij was erg actief en hij hing veel te bidden boven de stoppelvelden en viel af en toe ook hard naar beneden. Een enkele vogelaar zag hem met een prooi wegvliegen. Het meest waarschijnlijk met een muis, maar daarover is geen absolute zekerheid te geven.

De slangenarend is een broedvogel in een gebied dat zich uitstrekt van Noord-West-Afrika en Zuid- en Oost-Europa tot oostelijk in Azië.

De dichtstbijzijnde broedgebieden liggen in Midden-Frankrijk, Noord-Italië en Oost-Polen, maar de soort heeft vroeger verder noordelijk gebroed, onder andere in Duitsland en mogelijk ook in België en Denemarken.

Het is een trekvogel die overwintert in Afrika ten zuiden van de Sahara. Eind september 2023 bezocht ik met Caro de omgeving van Gibraltar om daar bij Tarifa speciaal de oversteek van slangenarenden mee te maken. Op een aantal dagen met stevige oostenwind kon ik op sommige ochtenden honderden slangenarenden bekijken. Samen met vele honderden dwergarenden. Ik was vooraf goed geïnformeerd door Pieter Dhaluin uit Watervliet, die 'kind aan

hop

huis' is in Tarifa. Het gaat te ver om hier alle leuke zaken van deze vogeltrekweek te melden, maar aarzel niet en ga erheen.

Hoe zeldzaam is de slangenarend in Nederland en Zeeland? Tot het midden van de jaren negentig waren slechts enkele waarnemingen van de slangenarend bekend in Nederland. Sinds een reeks van zomerwaarnemingen op de Hoge Veluwe in 1996 en 1997 zijn jaarlijks en in toenemende mate meerdere pleisterende vogels aanwezig in enkele slangenrijke gebieden, met name het Fochteloërveen (grens Friesland-Drente) en de Hoge Veluwe.

Maar ook dicht bij Zeeland, net over de Belgische grens op de Kalmthoutse Heide en het Groot Schietveld bij Brecht (beide provincie Antwerpen). Het gaat hierbij tot nu toe hoofdzakelijk om subadulte vogels

die geen broedpogingen ondernemen. (Subadult is juveniel na de eerste overwintering.)

De *Avifauna Zeelandica* meldt dat ook buiten deze pleisterplaatsen het aantal waarnemingen flink is toegenomen. De slangenarend lijkt ook in Zeeland de status van megazeldzaamheid in rap tempo te verliezen. Er zijn tussen 2011 en 2021 elf betrouwbare waarnemingen op grond van de beschrijving of foto's.

Hiervan zijn er negen in Zeeuws-Vlaanderen gezien en vooral in West-Zeeuws-Vlaanderen. (Voor details verwijs ik naar de *Avifauna Zeelandica*.)

Inmiddels zijn daar twee waarnemingen aan toegevoegd:

grijze wouw

Op 3 april vloog er een vogel over Philip-pine (melding: Henk Castelijns) en op 10 juni zag Jaap Kolijn een slangenarend bij IJ-zendijke.

Op moment van schrijven is de slangenarend niet meer gezien vanaf 9 augustus.

Leuk fenomeen

Als goede vogelaars komen zoeken lukt het ze soms niet de gewenste soort te vinden, echter. ze vinden vaak nog een leuke soort, die anders mogelijk ongezien was gebleven.

Zo ook op maandag 21 juli. Pieter Beeke kon de slangenarend niet vinden nabij Pyramide, maar vond wel een mooie hop, die foerageerde in de tuinen van de Pyramide. Ook deze, vooral zuidelijke vogel bleef een groot aantal dagen in dit gebied, maar ik presteerde het om deze soort tweemaal niet te kunnen vinden.

Grijze wouw

Het verhaal over dit fenomeen krijgt een vervolg als op 3 augustus 2025 een grijze wouw wordt gevonden in de Kop van Ossensisse.

Corstiaan Beeke vindt de volgende dag in die omgeving een grijze wouw echter op het moment dat verschillende vogelaars een paar kilometer verderop nog naar de 'ontdekte' grijze wouw staan te kijken. Het zijn er dus twee!

En om het verhaal nog gekker te maken blijkt bij het vergelijken van allerhande foto's van deze soort dat er mogelijk zelfs drie verschillende vogels zitten. En dan blijkt die avond ook Henk Castelijns in de Braakman een grijze wouw te melden.

Het laatste woord over het juiste aantal is momenteel nog niet gezegd. Minimaal twee, mogelijk drie, en wie weet zelfs een vierde grijze wouw tegelijkertijd in Zeeuws-Vlaanderen.

Het lijkt overigens geen toeval dat dit alle drie zuidelijke exemplaren zijn. Het is een warme zomer met zwervende (onvolwassen) individuen.

Moraal van dit verhaal: buiten gebeurt het, ook als er geen ganzen zitten.

(Foto's 1 en 2: Corstiaan Beeke)
(Foto 3: Wikipedia)

Korte berichten

Dossiers Planologie werkgroep

Jo Timmers

In het kort verslag van de dossiers die recentelijk de aandacht kregen -en mogelijk nog hebben- van de werkgroep Planologie. Hebt u belangstelling om mee te doen in de werkgroep, laat het ons weten: secretariaat@duumpje.nl

Zoetwaterbassins.

Het kan u niet ontgaan zijn: de aanleg van inmiddels een twintigtal zoetwaterbassins in het buitengebied, in grootte variërend van 5000 m³ tot 40.000 m³. Er is begrip voor de droogteproblemen en de beschikbaarheid van zoetwater waar de agrarische sector mee geconfronteerd wordt en oplossingen voor zoekt. De werkgroep Planologie heeft zich er voor ingespannen om die bassins, die het uiterlijk hebben van met zwarte kunststof beklede dijken, niet de buitenruimte te laten ontsieren, maar in de omgevingsvergunning een verplichting tot landschappelijke inpassing mee te geven volgens de richtlijn die in Sluis daarvoor wordt gehanteerd. Er werd gecommuniceerd met gemeente en de initiatiefgroep en het leek op een redelijke en voor ons acceptabele manier te worden opgelost. Maar na ongeveer tien bassins begon de gemeente met twee maten te meten en week af van haar eigen richtlijn door zich te verschuilen achter het minder strikte beleid van de provincie. Gevolg: de eerste aanvraag om onder de stringentere verplichting uit fase 1 uit te komen is al binnen. Geen erg consistent beleid dus. Hoezo betrouwbare overheid?

380kV-station/kerncentrales in de Paulinapolder.

Ja, de Paulinapolder behoort ook tot het werkgebied van onze vereniging. Eerder waren daar plannen voor windmolens, waar 't Duumpje zich tegen heeft verzet; de Paulinapolder is onder andere belangrijk als hoogwatervluchtplaats voor de vogels in het Westerscheldebekken. Dat plan werd uiteindelijk ingetrokken. Toen kwam, meer recent, de polder in beeld voor de vestiging van een 380 kV-distributiestation. Niet direct een voor de handliggende planologische keuze volgens ons; er ligt nog zoveel ongebruikt bedrijventerrein in de Kanaalzone. 't Duumpje diende dan ook een inspraakreactie in op de ter inzage liggende kaders voor de milieueffectrapportage (c-NRD = concept-Notitie Reikwijdte en Detailniveau). Nog voordat alle ingekomen reacties van een antwoord waren voorzien speelde een 'mogelijke vestiging' van een 380kV station al een rol als 'aanwezige voorwaarde' voor de vestiging van een (of meerdere) kerncentrale(s). Vervolgens kwam dan ook al snel de c-NRD voor een kerncentrale in/op de Paulinapolder/Mossel-

banken voor inspraak ter inzage. Ook daar werd door 't Duumpje op gereageerd. Belangstelling voor een of beide inspraakreacties? Ze zijn opvraagbaar via secretariaat@duumpje.nl. Als deze projecten doorgaan zal dat een enorme impact op onze huidige leefomgeving hebben; om daar met compenserende maatregelen wat tegenover te kunnen stellen werd een adviesgroep Rijk-Regiopakket in het leven geroepen. Onze vereniging heeft een plaats kunnen bemachtigen in deze adviesgroep. Mede namens zustervereniging De Steltkluit zal bestuurs- en planologisch lid Rick deelnemen.

Ruimte voor ruimte/Verplaatsen van bouwtitel (1) en NED: Nieuwe Economische Dragers (2).

Mogelijk zegt u dit niet veel, maar het zijn de titels voor bestaand overheidsbeleid om

(1) het buitengebied te vrijwaren van detonerende, vrijkomende agrarische bebouwing door, ter compensatie van sloopkosten, bouwtitels te verlenen- die vervolgens mogen worden verplaatst,

(2) de karakteristieke agrarische bebouwing en daarmee de leefbaarheid van het platteland in stand te houden door het bieden van de mogelijkheid om met het vestigen van een nieuwe/aanvullende economische activiteit in de noodzakelijke financiële draagkracht te voorzien.

Genoemde intenties van het beleid zijn op zich acceptabel, maar de interpretatie en uitwerking heeft onzes inziens geleid tot een wildgroei, die wij als bedreigend zien voor de karakteristieke landschappelijke kwaliteiten. Er loopt in dit verband voor één situatie een procedure bij de Raad van State en voor een ander geval een bezwaarprocedure bij de gemeente.

Een sloot of een greppel?

Recentelijk waren er opvallend veel activiteiten zonder de nodige vergunning voor grondbewerkingen op landbouwpercelen die naast een agrarische bestemming ook landschaps- en/of natuurwaarden hebben. Voor drie gevallen verzochten we de gemeente om handhavend op te treden: een verzoek werd afgewezen, van twee loopt de procedure nog. Je komt vreemde redeneringen tegen bij de interpretatie van de van toepassing zijnde regels:

1) een veedrinkput - mogelijk met amfibieën - mag gewoon worden gedempt, terwijl een sloot niet mag worden dichtgegooid,

2) als bij het waterschap geen diepte, breedte en taludmaat staan geregistreerd zou dat juridisch gezien geen sloot zijn, maar slechts een 'greppel', die mag worden dichtgegooid.

Dit allemaal voor situaties, waarin de hoofdregel aangeeft dat ze onder andere bestemd zijn voor behoud, versterking en ontwikkeling van aanwezige landschaps- en cultuurhistorische waarden.

Spoedwet van demissionair minister Femke Wiersma.

Dat een overmatige stikstofdepositie zijn uitwerking heeft op onder andere natuurherstel en vergunningverlening voor onder andere woningbouwprojecten is algemeen bekend. Dat de minister nu met een spoedwet over wil gaan naar een andersoortige aanpak waarschijnlijk minder. Stichting Duinbehoud, waarmee wij nauwe banden onderhouden, reageerde op de voorgestelde spoedwet met een inspraakreactie. Het zou een ernstige verslechtering betekenen van het natuurbeleid en een goede motivatie om een spoedprocedure toe te passen ontbreekt. (Volledige tekst van de inspraakreactie is beschikbaar via info@duumpje.nl)

Geen staalslakken.

Onze werkgroep werd door Rijkswaterstaat (RWS) op de hoogte gesteld van aan te brengen extra noodzakelijke vooroverbeschermingen langs de Westerscheldekuist (twee locaties in de omgeving Breskens). Er werd een zestal eisen geformuleerd, met als belangrijkste om bij de uitvoering af te zien van de toepassing van de in opspraak zijnde staalslakken. Inmiddels heeft RWS ons laten weten dat deze eis onvoorwaardelijk werd gehonoreerd; er zal natuurlijke breuksteen van worden gebruikt.

Bomen in Groede.

In de tuin, naast de Lutherse (gierzwaluwen)kerk in Groede, staan drie esdoorns die op de gemeentelijke lijst met monumentale bomen zijn geregistreerd. Er werd een kapvergunning verleend, omdat de bomen als gevolg van onprofessioneel snoeiwerk mogelijk een bacteriële infectie hadden opgelopen en daarmee hun monumentale status zouden hebben verloren. De mishandeling is aan de huidige vorm af te zien, maar de bomen staan er verder fris en fruitig bij. We maakten met succes bezwaar tegen dit besluit (evenals een groep naburige bewoners), dat door de gemeente werd ingetrokken en geweigerd.

Adressen

Bestuur

Voorzitter

Jo Timmers

Tel. 06-34828325

j.timmers@inter.nl.net

Secretaris vacant

secretariaat@duumpje.nl

Penningmeester

Patricia van Veen-de Rechter

Tel. 06-30201592

patriciavanveen@kpnmail.nl

Bestuursleden

Rick Dubbeldam

Tel. 06-31577746

jhubbeldam@hotmail.com

Walter de Milliano

Tel. 06-46715144

walterde.milliano@wxs.nl

Els Moerland

Tel. 06-22781171

moerl167@planet.nl

Duumpje-werkgroepen

Vogelwerkgroep en Vogelwaarnemingen

vogelwerkgroep@duumpje.nl

Plantenwerkgroep

Awie de Zwart

Tel. 06-51589488

azwart01@hetnet.nl

Landschapsbeheer

Emmy Boerjan

Tel. 06-14936475

knotten@duumpje.nl

Planologiewerkgroep

Vacant

secretariaat@duumpje.nl

Jeugdwerkgroep De Visdiefjes

Dilia Timmers

Tel. 06-13755647

dilia.timmers@inter.nl.net

Communicatiewerkgroep

Emmy de Koeijer

Tel. 06-54905305

Regionale natuurinstellingen

Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut

info@steltkluut.nl / www.steltkluut.nl

Staatsbosbeheer Regio Zeeuws-Vlaanderen.

Tel. 088-28433750

zeelandzuid@staatsbosbeheer.nl

www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-de-natuur/locaties/zeeuws-vlaanderen

Natuur & Zo

Tel. (0115) - 140115 NL

natuurenzo@terneuzen.nl

www.natuurenzo.nl

Provinciale natuurinstellingen

Het Zeeuwse Landschap

Tel. 0113-569110

info@hetzeeuwselandschap.nl

www.hetzeeuwselandschap.nl

Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Tel. 0113-230936

info@landschapsbeheerzeeland.nl

www.landschapsbeheerzeeland.nl

Zeeuwse Milieufederatie

Tel. 0118 -654180

info@zmf.nl

www.zmf.nl

Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland

www.vlinlibzeeland.nl

Natuur en Milieu

www.natuurenmilieu.nl

www.milieuhulp.nl

Landelijke natuurinstellingen

Wereld Natuurfonds Nederland

Tel. 0800-1962

www.wwf.nl

Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging

Tel. 06-83504611

bureau@knvv.nl

www.knvv.nl

Natuur en milieu

Tel. 030-2331328

www.natuurenmilieu.nl

Stichting De Noordzee

Tel. 030-2340016

info@noordzee.nl

www.noordzee.nl

Stichting Duinbehoud

Tel. 071-5143719

stichting@duinbehoud.nl

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Tel. 024-7410410

info@sovon.nl / www.sovon.nl

Vlinderstichting Nederland

Tel.0317-467346

info@vlinderstichting.nl

www.vlinderstichting.nl

België

Agentschap voor Natuur en Bos

Tel. 0032-1700

www.natuurenbos.be

Natuurpunt.be

Tel. 0032-15297220

www.natuurpunt.be

Colofon

Verenigingsblad 't Duumpje verschijnt vier maal per jaar. U kunt zich abonneren door lid te worden van Natuurbeschermingsvereniging 't Duumpje. Jaarcontributie: € 20,00. Jeugdleden tot 16 jaar: € 10,00

Bankrekeningnummer NL15RABO0369516338
t.n.v. 't Duumpje, Oostburg.

Bijdragen in dit blad worden geplaatst onder verantwoordelijkheid van de schrijver. Overname in andere media is slechts toegestaan na voorafgaande toestemming van de auteur. Dit geldt ook voor de gepubliceerde afbeeldingen.

Het logo van 't Duumpje op de omslag is gebaseerd op een tekening van Eric van Rootselaar.

Kopijadres: redactie@duumpje.nl
Sluitingsdata voor kopij: 1 februari, 1 mei, 1 augustus en 1 november

Dit blad is een uitgave van

Natuurbeschermingsvereniging
't Duumpje
West-Zeeuws-Vlaanderen

Redactie

Els Moerland

Paul Puister

Arco Willeboordse

redactie@duumpje.nl

Postadres

Philipsweg 9a, 4501 PH Oostburg
secretariaat@duumpje.nl

www.duumpje.nl

www.facebook.com/duumpje.nl